

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

МАЙДАНСЬКА ОКСАНА ЮРІЇВНА

**ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ РЕГІОНІВ
УКРАЇНИ(НА ПРИКЛАДІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ)**

МЗЕД-М2
073 Менеджмент

Автореферат на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2022

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника

Науковий керівник: д.е.н., професор Романюк М.Д.

Рецензент: д.е.н., проф. Шеленко Д.І.

Захист відбудеться: 21 грудня 2022р.

Дипломну роботу надано до захисту: 14 грудня 2022р.

Завідувач кафедри проф. Романюк М.Д.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ РЕГІОНІВ

1.1 Теоретичні засади міжнародної співпраці регіонів та їх роль в інтеграційних процесах

1.2 Сутність та основні принципи транскордонного співробітництва

1.3 Історичні особливості розвитку транскордонного співробітництва в євро регіонах та Україні

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА РЕГІОНІВ

2.1 Передумови посилення транскордонного співробітництва в Україні

2.2 Стан та сучасні особливості ТКС в Івано-Франківській області

2.3 Аналіз факторів впливу на ефективність транскордонного співробітництва (на прикладі Карпатського регіону)

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1 Шляхи подолання проблем розвитку транскордонного співробітництва в Україні

3.2 Наслідковий ефект транскордонного співробітництва для місцевих та регіональних громад (на прикладі Карпатського євро регіону)

3.3 Напрями підвищення ефективності транскордонного співробітництва в Івано-Франківській області

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні міжнародні відносини характеризуються досить інтенсивними інтеграційними процесами, важливу роль у яких відіграє транскордонне співробітництво. Термін «транскордонне співробітництво» означає спільні заходи місцевих органів влади різних країн, які межують одна з одною через спільний кордон.

Як зазначали політики після закінчення Другої світової війни, а з ними й дослідники міжнародних відносин та міждержавної співпраці, кордони — це «близнюки історії», вони розділяють, породжують конфлікти, роз'єднують їх на етнічному, культурному, економічному та сімейному рівнях, створюючи таким чином непотрібні бар'єри.

Саме під впливом таких міркувань транскордонне співробітництво стало стимулом соціально-економічного розвитку регіонів і способом зменшення територіальних диспропорцій, які в них виникають. Створення єврорегіонів з 1981 року стало однією з найефективніших форм такого співробітництва на економічному, екологічному, екологічному та культурному рівнях.

Завдяки вигідному геополітичному розташуванню Україна має великі можливості для розвитку, адже аж 19 із 25 регіонів країни знаходяться на кордоні та межують із Польщею, Молдовою, Румунією, Угорщиною, Словаччиною та іншими.

Ступінь розробленості проблеми у науковій літературі. Проблеми регіонального розвитку і розвитку міжнародних інтеграційних відносин, а саме транскордонне співробітництво присвячені роботи: Амоші О., Будкіна В., Данилишина Б., Кіш Є., Куценко В., Луцишина Н., Мікули О., Чернюк Л., Чумаченка М. та інші.

Проте не закінченими залишились проблеми із соціальними та економічними складовими транскордонного співробітництва в Карпатському єврорегіоні західного кордону України, які знаменуються деякими особливостями розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розробка теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій, а також всебічне вивчення особливостей транскордонної співпраці регіонів в Україні (на прикладі Карпатського регіону).

Для досягнення зазначеної мети визначені та вирішені такі основні завдання:

- розкрити теоретичні засади міжнародної співпраці регіонів та їх роль в інтеграційних процесах;

- визначити та обґрунтувати сутність і основні принципи транскордонного співробітництва;

- з'ясувати історичні особливості розвитку транскордонного співробітництва в євро регіонах та Україні;

- простежити передумови посилення транскордонного співробітництва в Україні;

- окреслити стан та сучасні особливості ТКС в Івано-Франківській області;

- здійснити аналіз факторів впливу на ефективність транскордонного співробітництва (на прикладі Карпатського регіону);

- встановити шляхи подолання проблем розвитку транскордонного співробітництва в Україні;

- визначити наслідковий ефект транскордонного співробітництва для місцевих та регіональних громад;

- розробити напрями підвищення ефективності транскордонного співробітництва в Івано-Франківській області.

Об'єктом дослідження даної роботи є процеси формування, становлення та розвитку транскордонного співробітництва в Департаменті інвестиційної політики, проєктів, міжнародних зв'язків, туризму та промоцій міста ІФМР.

Предметом дослідження є визначення особливостей транскордонної співпраці регіонів України (на прикладі Карпатського регіону).

Інформаційна база дослідження. У дипломній роботі використовувались статті, наукові публікації, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради і

Кабінету Міністрів України, звітність та положення Департаменту інвестиційної політики, проєктів, міжнародних зв'язків, туризму та промоцій міста ІФМР, публікації періодичних видань, праці вітчизняних та зарубіжних учених і фахівців із досліджуваної проблеми, особисті дослідження автора.

Апробація результатів дослідження. Участь в міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика” - 2 грудня 2022 року в м. Умань, Україна.

Публікації. По темі магістерської роботи було опубліковано тези “Транскордонна співпраці регіонів, як одна з форм розвитку держави”.

Структура і обсяг роботи. Дипломна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 7 додатків. Загальний обсяг дипломної магістерської роботи – 108 сторінок комп'ютерного тексту, містить 1 таблицю і 1 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 “Теоретичні основи транскордонної співпраці регіонів” досліджується теоретичні засади міжнародної співпраці регіонів та їх роль в інтеграційних процесах. Адже, транскордонна співпраця стала фактором, що сприяє суспільному діалогу та досягненню соціальної рівності, інструментом для розвитку всіх секторів прикордонної місцевої та регіональної влади в Європі.

Також розглядаються основні ознаки, які складають концепцію єврорегіону, а саме:

- Географічні - єврорегіон є територією з певним географічним розташуванням;
- Політичні – частини цієї території підпадають під юрисдикцію суверенних держав із спільним кордоном;
- Адміністративний - регіон, утворений штат європрикордонних регіонів поблизу кордону;
- Функціональні – єврорегіон є формою спеціального контролю.

Нова хвиля розширення ЄС, пов'язана зі вступом до нього держав, які є сусідами України, створює нові стратегічні перспективи для поглиблення інтеграційних процесів в українській державі. Безпосереднє сусідство з ЄС робить роль прикордонних регіонів у міжнародному співробітництві дуже важливою з політичної та економічної точок зору.

Тому, можна сподіватися, що використання досвіду транскордонного співробітництва у форматі єврорегіонів, з одного боку, сприятиме просуванню України до Євросоюзу.

У розділі 2 “Особливості розвитку транскордонного співробітництва регіонів” розглядається транскордонне співробітництво як вагомим інструмент сталого розвитку прикордонних територій шляхом зміни міжрегіональних та транскордонних зв'язків, отримання додаткових коштів у вигляді міжнародної технічної допомоги та інвестицій із сусідніх країн, а також є найважливішим

чинником у створенні позитивного інвестиційного іміджу регіону.

Також описується стан та сучасні особливості ТКС в Івано-Франківській області, а саме про те, що для Івано-Франківська транскордонне співробітництво сприяє формуванню взаєморозуміння та довіри між країнами Карпатської Європи, подоланню наслідків багатовікової складної історії. Це надзвичайно важливо з огляду на те, що Єврозона фактично створювалася без урахування етнічних та культурних принципів.

Проводиться аналіз факторів впливу на ефективність транскордонного співробітництва (на прикладі Карпатського регіону) і враховуються такі фактори, а саме:

1. Забезпечення ефективності співпраці в рамках єврорегіонів у пріоритетах регіональних інтересів на державному рівні, тоді як інтереси держави реалізуються опосередковано, але зосереджені на реалізації інтересів регіону.

2. Успіх реалізації програм Карпатського єврорегіону значною мірою залежить від того, чи буде створена адміністративна одиниця, яка буде включена до єврорегіону, яка буде реальним суб'єктом зовнішньоекономічних контактів. Це стосується розподілу влади між центром і регіонами.

3. При створенні міжнародних об'єднань – єврорегіонів необхідно розробити механізми передачі окремих завдань центральних органів влади регіонам.

4. Міжрегіональне та міжнародне співробітництво може бути ефективним лише за наявності добре сформованої соціально-економічної інфраструктури, що дозволяє включати в цей процес ринкові структури.

У розділі 3 “Перспективи розвитку транскордонного співробітництва в Івано-Франківській області” розробляються шляхи подолання проблем розвитку транскордонного співробітництва в Україні, а саме розробка Програми, яка полягатиме в підтримці розумного, сталого та інклюзивного зростання в прикордонній зоні через транскордонне співробітництво. Метою

Програми буде сприяння регіональному розвитку та якості життя через транскордонне співробітництво між людьми та установами території Програми. Як показує практика інтеграції з ЄС, інтерес

України до єврорегіонального будівництва на своїй території має насамперед економічну складову. Це суттєве системне обмеження, яке надає вирішальний вплив на всі аспекти процесу взаємодії України із західноєвропейськими партнерами. Отже, як показало дослідження, як основні економічні цілі створення єврорегіонів з українською участю можуть виступати:

- Зниження соціально-економічної напруженості в Україні;
- Збільшення посередницьких функцій в економічних відносинах між Євросоюзом та Україною;
- Використання єврорегіонів для модернізації та реструктуризації регіональної економіки суб'єктів держави.

Єврорегіони в Україні розглядаються як засіб, що сприяє інтеграції країни до європейських структур, а також як інструмент врегулювання можливих територіальних проблем двох чи більше держав. Вони знімають напругу щодо можливих територіальних претензій, дозволяють вирішувати проблеми, пов'язані з прикордонним становищем національних господарств.

ВИСНОВКИ

Транскордонне співробітництво функціонує з моменту виникнення державних кордонів, але після закінчення Другої світової війни воно набуло нової якості.

Крім того, на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин незрівнянно більші можливості для створення ефективно діючих механізмів співробітництва існують на регіональному рівні, оскільки саме тут найпростіше знайти точки дотику соціальних, політичних та економічних пріоритетів.

Досвід транскордонного співробітництва в Європі показує, що найкращі результати спостерігаються там, де такі традиції вже існують. Незважаючи на всі застереження, можна з певністю припустити, що завдяки співпраці, яка вже існувала в повоєнний період, наприклад між Україною та Польщею, на всьому українському прикордонні, а особливо в західній частині, ми розглядали складні процеси впливу цієї форми співпраці на місцеві та регіональні громади прикордоння.

Правда, слід пам'ятати, що ця взаємодія в даний час має зовсім інший характер, ніж її попередні форми. Спостережуване залучення України до розвитку цієї форми співпраці може і повинно сприяти підвищенню її центрального розташування в Європі.

Ентузіазм, який виник на українському прикордонні в початковий період динамічного розвитку транскордонної співпраці, на жаль, з часом згас, коли виявилось, що підтримка ЄС була далекою від очікуваної.

Крім того, було зрозуміло, що для ефективного проведення транскордонного співробітництва набагато важливішим, ніж сама інституціоналізація співпраці, є залучення місцевих громад знизу догори, їх віра в цілеспрямованість співпраці, реальні фінансові можливості муніципалітетів, а також стан розвитку комунікаційної інфраструктури.

Слід пам'ятати, що порубіжжя – це завжди більшою чи меншою мірою зона протистояння різних систем цінностей, життєвих установок, рівня життя, культури побуту та культури загалом.

Незважаючи на те, що різниця в межі породжує конфлікти, вона все ж дозволяє розвивати відкритість, повагу та розуміння інших. Більше того, це створює природну ситуацію побудови позитивних міжособистісних стосунків, незважаючи на відмінності.

Транскордонне співробітництво має сприяти процесу реальної інтеграції місцевих і регіональних спільнот на континенті, оскільки є одним із основних елементів наднаціональної інтеграційної стратегії та подолання розриву між країнами ЄС. Його значення помітно зміниться, коли Україна згодом приєднається до структур ЄС.

Дослідження чітко засвідчило, що запроваджена транскордонна співпраця позитивно вплине на сприйняття самого Європейського Союзу, оскільки позитивний досвід співпраці, який приніс суб'єктам, які в ній беруть участь, відчутні та вимірювані результати, буде важливим аргументом, який послабить голоси опонентів щодо інтеграції.

Єврорегіональне співробітництво є дуже важливим і необхідним чинником, який об'єднує багато людей, часто відокремлених один від одного державним кордоном, історичними подіями, природними умовами чи багатьма іншими, тому ця співпраця має стати основою об'єднуючої Європи. Не руйнування, розколи, небажання, а спільна діяльність, єдність і взаємна повага мають стати опорою майбутньої міжособистісної діяльності.

На мою думку, підсумовуючи транскордонну співпрацю на українському прикордонні за останні роки, необхідно звернути увагу на деякі важливі моменти. Можна спостерігати досить велике залучення місцевої влади до єврорегіональних структур, що помічають і цінують Європейський Союз і Раду Європи. Створені єврорегіони відіграють значну роль у координації транскордонних місцевих ініціатив, об'єднуючи території зі схожими проблемами розвитку, а також сприяють збільшенню конкурентоспроможності, яка проявляється в просуванні регіону не тільки в країні, а й за кордоном.

Варто також зазначити, що вплив транскордонного співробітництва на

розвиток місцевих і регіональних громад, на нашу думку, значною мірою залежить від якості місцевих і регіональних політичних еліт і функціонування місцевої державної адміністрації, а опосередковано також центральне управління.

Список опублікованих праць

1. Майданська О.Ю. - Транскордонна співпраці регіонів, як одна з форм розвитку держави: Міжнар. наук.-практ. конф. (2 грудня 2022 р.м. Умань, Україна)